

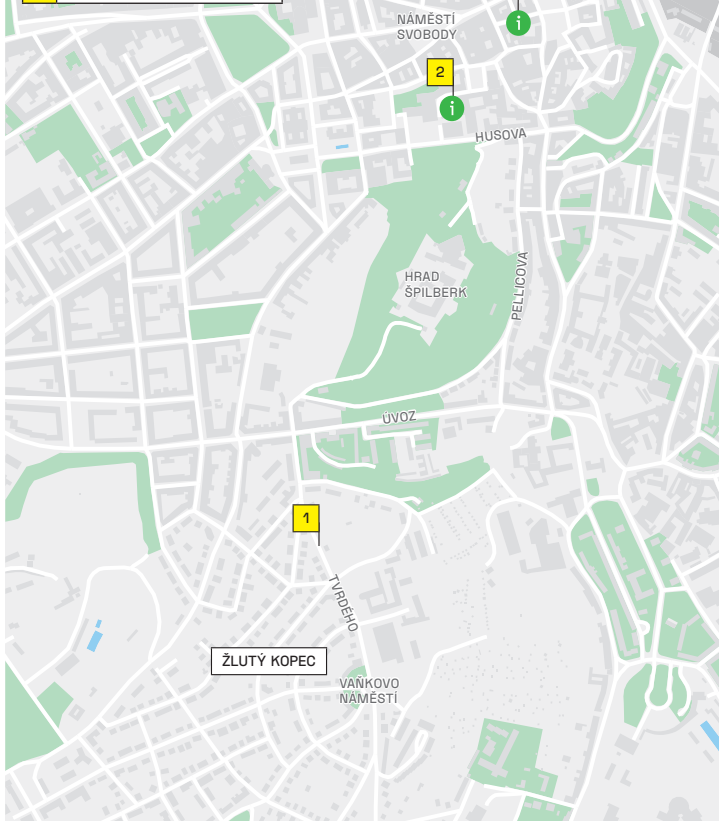
TIC BRNO

Vodojemy na Žlutém kopci

1	TIC BRNO: Vodojem na Žlutém kopci
2	TIC BRNO: IC Panenská, předprodej vstupenek na komentované prohlídky vodojemů
3	TIC BRNO: IC Radnická
4	TIC BRNO: IC Hlavní nádraží

Vodojem na Žlutém kopci

Zásobování Brna pitnou vodou je problematickou otázkou, která byla řešena od samého počátku vzniku města. Akutní potřeba zajištění trvalého a vydatného přívodu pitné vody populačně expandujícího Brna v 19. století si vyžádala nové zásadní řešení. Dosavadní brněnské vodojemy již nestačily pokrýt nároky obyvatel ani průmyslu, a tak bylo v druhé polovině 19. století rozhodnuto městskou radou zřídit nový vodní zdroj. Stal se jím tzv. Pisárecký vodovod čerpající vodu z řeky Svratky v oblasti dnes již zaniklého Kamenného mlýna. V letech 1869 až 1872 byl tedy v Pisárkách vybudován vodárenský areál podle britského systému úpravy vody projektanta Thomase Docwryho. Voda byla čištěna ve třech otevřených biologických filtrech a čerpána výkonnými parními čerpadly do dvou tlakových pásem. Vodojem nižšího pásma byly postaveny na Žlutém kopci a vyšší pásmo bylo zřízeno na Špilberku s vodojemem ve východním bastionu.

Na Žlutém kopci postupně vznikly dva obří vodojem cihelné, k nimž se později přidaly dvě nádrže betonové. Čtveřice monumentálních podzemních objektů se ukrývá v nenápadném zahradním areálu mezi Tomešovou ulicí a ulicí Tvrdého na východním úbočí Žlutého kopce. Realizace Pisáreckého vodovodu však nebyla příliš úspěšná. Již brzy po jeho spuštění se množily stížnosti na kvalitu vody s tím, že „tato voda je v létě příliš teplá, v zimě zase

studená, měkká a bez osvěžující chuti...“ Vyhovovala pouze jako voda užitková nebo průmyslová. Tyto stížnosti nakonec vedly k rozhodnutí započít s přípravami na zřízení nového, vydatnějšího zdroje s kvalitní vodou. To se nakonec podařilo realizací tzv. Březovského vodovodu slavnostně spuštěného v roce 1913. Od tohoto roku tedy Brno zásobovaly dva zdroje. Kvalitní pitná voda z Březové nad Svítavou a voda z pisárecké úpravně, která ale svými parametry nesplňovala požadavky na vodu pitnou. Vodojem na Žlutém kopci tak sloužily pro rozvod vody užitkové až do roku 1997, kdy byly definitivně odstaveny. V roce 2014 byly po dalších úvahách o jejich možném využití dokonce určeny k likvidaci.

Zveřejněním fotodokumentace interiéru monumentálních nádrží na sociálních sítích a nebyvalým zájmem veřejnosti o návštěvu těchto míst se podařilo v roce 2019 dosáhnout jejich zpmátnění, a tím i jejich záchrany před zničením.

V současné době probíhají přípravy na zpřístupnění a využití těchto dokonalých technických staveb jako další součásti brněnského podzemí.

Nejstarší cihelný vodojem

První a nejstarší ze čtyř podzemních nádrží je vodojem umístěný na severozápadní straně areálu v blízkosti ulice Tvrdého. Byl vybudován v letech 1868 až 1872 a tvoří jej jediná obrovská nádrž vyzděná z cihel, rozdělená do jedenácti rovnoběžných oddílů propojených spojovací chodbou na severní straně objektu. Jeho přibližné rozměry jsou 45×45 m a klenba dosahuje výšky 6 m. Každá z cihelných žebrovaných zdí je odlehčena šesticí zaklenutých oken tlamového průřezu. Valené klenby podpírané zdmi a odstupněnými pilíři jsou vyzděny podle tehdejší nejlepší technologie z červených pálených cihel (ze stejného období jako byly provedeny stavby Červeného kostela, Německého domu nebo Turnhalle

pod špilberským kopcem). Dna jednotlivých oddílů jsou projmuta betonovými podlahami do tvaru žlabů. Pravidelnost a přesnost vystavěných konstrukcí působí dojmem nekonečného a stále se vzdalujícího prostoru. Je mistrovskou ukázkou řemeslné zručnosti a stavebního umu budovatelů industriálního města. Vstup do této nádrže byl umožněn pouze malou vstupní šachtou v severovýchodním nároží objektu v blízkosti armaturní komory zapuštěné do svahu kopce při Tvrdého ulici. V této části jsou také dochovány fragmenty napouštěcích a rozvodných armatur, které jsou však vlivem vlhkosti silně zkorodované.

Poslední cihelný vodojem

Druhá podzemní nádrž vybudovaná v areálu Žlutého kopce předčí ve své monumentálnosti i nádrž nejstarší. Dechberoucí prostor největšího vodojemu se ukrývá v jižní části parcely. Obří stavba o rozměru 45×70 metrů při výšce 8 metrů působí jako cihelná katedrála. Z rovného betonového dna vyrůstá les sedmdesáti pilířů půlkruhově zaklenutých arkád podpírající soustavu valených kleneb. Odstupňované patky pilířů ve tvaru komolého jehlanu jsou stejně jako všechny ostatní konstrukce vyzděny z červených pálených cihel. I tady jsou v severovýchodní části dochovány zkorodované napouštěcí armatury. Druhý nejstarší vodojem byl vystavěn v letech 1896 až 1900 v zadní části areálu a ve své době byl zřejmě největší podzemní stavbou v Brně. I tento

vodojem stejně jako nejstarší nádrž byl vybudován zahloubením z povrchu a po vyzdění zahrnut vrstvou zeminy o tloušťce 1,5 metru. Oba cihelné vodojemy byly také izolovány od průsaků spodních vod i proti úniku vody z nádrží půlmetrovou vrstvou bílého jílu. V minulosti mezi oběma vodojemy procházela cesta, u které byl v 70. letech 19. století vystavěn technický domek strážce vodojemů. Vstup do druhého vodojemu je dnes umožněn pouze čtvercovým poklopem z malé technické stavby uprostřed zahrady. Vstupní poklop je však pro vstup nevhodný a vzhledem k degradaci ocelových stupadel i nebezpečný. Jeho zprístupnění bude umožněno až po vystavění nového bezpečného schodiště.

Dvě nádrže betonové

Nejmladší z trojice staveb pod Žlutým kopcem je dvoukomorový vodojem betonový, propojený armaturní komorou a vstupní šíjí. Byl vystavěn v letech 1916 až 1917 na vyšší terase západní části areálu na místě, kde se nacházela část skaliska nazývaného Helgoland. Tento načervenalý skalní masiv musel být při stavbě vodojemu odtěžen.

Obě navzájem k sobě přiléhající nádrže jsou vybudovány z monolitického betonu, podpírané soustavou 87 betonových pilířů čtvercového průřezu. Jižní a větší komora má obdélníkový tvar rozměru 45 × 30 m, severní pak rozměr 35 × 30 m. Betonový strop ve výšce 6 m je zaklenut soustavou křížových kleneb, rovná podlaha je opatřena systémem odtokových kanálků. Obě nádrže

jsou ve velmi dobrém technickém stavu a v jejich prázdném prostoru se vznáší jen neuvěřitelně dlouhá ozvěna.

Soubor čtyř kolosálních podzemních nádrží je jedinečnou historickou stavební památkou, která nemá v českých zemích obdoby. Jsou dokladem výjimečné technické industriální architektury v nedotčené podobě se zachovalými prvky technického vybavení, což z ní činí mimořádně hodnotné dílo. V souladu s památkovou péčí a snahou o záchranu kulturního dědictví byl komplex historických vodojemů na Žlutém kopci v roce 2019 prohlášen kulturní památkou.

Prohlídky vodojemů na Žlutém kopci

Neuvěřitelný „genius loci“ tohoto podzemního chrámu přitahuje nejen zájem laické veřejnosti, ale i odborníků v oboru vodárenství a hospodaření s přírodními zdroji. Nebývalý zájem tyto prostory také vzbudily u filmových společností, které chtějí využít neobvykllost a monumentálnost těchto staveb ve svých projekcích. Aby všichni zájemci mohli být uspokojeni, zřídilo město Brno v roce 2019 do nejstaršího vodojemu bezpečný vstup. Tím bylo zahájeno postupné zpřístupňování těchto objektů pro jejich nové funkce a využití.

Aktuální termíny naleznete na webu:

www.brnenske-podzemi.cz

Předprodej:

Na místě nelze vstupenku zakoupit!
Předprodej online nebo v předprodeji vstupenek v informačním centru TO JE Brno, Panenská 1.

+420 513 039 035

panenska@ticbrno.cz

TIC BRNO ←

B | R | N | O

GOTOBRNO.cz ←

Foto titulka: Libor Teplý

Text: Aleš Svoboda

Foto: Libor Teplý, Aleš Svoboda, TIC BRNO –
Michal Růžička

Uvedené údaje jsou aktuální k roku vydání.

Statutární město Brno finančně
podporuje TIC BRNO, p. o.

2020

www.ticbrno.cz

www.gotobrna.cz